

Nom de l'Àrea: Psicologia evolutiva i educació

Professors/es: Maria Rosa Solé Planas (teoria)

Maria José Luque (pràctiques)

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

1. Objectiu a

El curs té per finalitat proporcionar al futur professional de la Logopèdia una visió actualitzada dels aspectes més rellevants del desenvolupament del llenguatge oral i de la llengua escrita durant la infantesa i l'adolescència, així com també els fenòmens observats a l'edat adulta i vellesa

2. Objectiu b

Un dels objectius del curs és oferir una aproximació teòrico-descriptiva de les principals etapes i edats en les quals s'assoleixen determinades habilitats lingüístiques i comunicatives, insistint alhora amb la importància dels factors cognoscitius i socials en el desenvolupament d'aquestes habilitats. Així mateix s'analitza l'estabilitat i/o els canvis observats en edats posteriors. És sumament important que el coneixement teòric descriptiu es recolzi en un coneixement de tipus pràctic. Per aquesta raó, la presentació del procés d'adquisició del llenguatge i els canvis observats en edats posteriors s'il·lustren amb exemples extrets dels corpus de subjectes de diferents edats: ja sigui mitjançant material audiovisual o bé transcripcions de les produccions de llenguatge presentats.

3. Objectiu c

L'objectiu final del curs és proporcionar al futur logopeda el coneixement de del desenvolupament del llenguatge amb la finalitat de que tingui els instruments necessaris per detectar el llenguatge "desviat" i intervenir en el diagnòstic i en el tractament de les diferents alteracions i patologies que es produeixen en l'àmbit de la comunicació i el llenguatge

TEMARI

L'assignatura consta de 11 temes cadascun dels temes solen ocupar dues sessions teòriques.

BLOC A: Títol descriptiu dels continguts temàtics

1. Aproximacions teòriques a l'estudi del llenguatge infantil

1. Determinants lingüístics: gramàtica universal i adquisició del llenguatge.

2. Determinants socials i cognoscitius de l'adquisició: Teories interaccionistes i teories cognoscitives. El relativisme lingüístic i Constructivisme. 3. Models funcionalistes

2. Mètodes d'investigació

1. La percepció i comprensió precoç del llenguatge.

2. Nous mètodes d'estudi de la producció precoç: mitjans audiovisuals i informàtics (CHILDES).

- 3. La producció natural i situacions experimentals: Estudis longitudinals, transversals i longitudinal-transversal
- 4. Informes dels pares i estudis normatius
- 5. Les comparacions entre llengües
- 6. Anàlisi de les diferències individuals: variabilitat de ritme i d'estil.

3. Les bases socials i cognoscitives del llenguatge

- 1. La comunicació abans del llenguatge
- 2. L'emergència de la intencionalitat.: funcions dels gestos, mirades i vocalitzacions.
- 3. Explicacions sobre l'emergència de la comunicació intencionada.
- 4. Significats i experiències compartides : el paper del formats.

4. El paper de l'adult en l'adquisició del llenguatge

- 1. El paper de la imitació en el procés d'adquisició de la comunicació i el llenguatge.
- 2. Les imitacions a la conversa nen-adult: expansions, extensions i reformulacions.
- 4. Característiques de la parla materna (motherese).

5. L'adquisició de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial

- 1. La percepció de la parla.
- 2. Període prelingüístic: el balboteig
- 3. El període lingüístic. Producció i comprensió de les primeres paraules
- 4. Desenvolupament del lèxic inicial. Característiques: Dificultats en l'extensió semàntica: sobreextensions i restriccions.
- 5. Teories sobre l'adquisició del lèxic inicial i el desenvolupament semàntic
- 6. Relacions entre el desenvolupament del lèxic inicial i el desenvolupament cognoscitiu.
- 7. El desenvolupament del lèxic inicial en un context bilingüe.

6. El desenvolupament semàntic i morfosintàctic

- 1. El desenvolupament semàntic: noms i verbs
- 2. El desenvolupament morfosintàctic : Etapa d'una paraula o holofràstica. Combinacions de dues paraules
- 3. Morfologia : dades del català i castellà
- 4. L'adquisició dels constituents de l'estructura oracional: sintagma nominal i sintagma verbal
- 5. Les modalitats oracionals. Oracions simples (declarativa, imperativa, interrogativa i exclamativa) i compostes (sustantivas i coordinades; causals, temporals, relatives i completives finites)
- 6. Explicacions teòriques sobre l'adquisició de la sintaxi
- 7. El desenvolupament pragmàtic i el desenvolupament de la conversa.

1. Destreses comunicatives i habilitats conversacionals
2. Els principis de la conversa de Grice
3. Aspectes psicològics i socials: llenguatge egocèntric i socialitzat
4. La conversa en diferents contextos comunicatius i socials: els canvis de registre
5. El desenvolupament de pragmàtica: actes de parla
6. El llenguatge a casa: relacions entre els germans i els pares
7. El llenguatge en el context escolar
8. Diferències de llenguatge relacionades amb el gènere

8.El desenvolupament de la capacitat de produir discursos: la narració i l'explicació

- 1.Diferents tipus de discurs o text.
- 2.Aportacions de la Psicologia cognoscitiva.
- 3.Estudis sobre les capacitats narratives dels infants: : emergència, contingut i estructura.
- 4.Coherència i cohesió a les narracions.
- 5.Diferents tipus de narracions :scripts (guions),històries personals i històries narratives.
- 6.Record i comprensió de les narracions.

9.La construcció de significats: elaboració de conceptes i camp semàntic

- 1.Associació de paraules: la memòria semàntica.
- 2.Coneixement sobre el significat de les paraules: les definicions
- 3.El concepte de paraula.
- 4.La comprensió i la producció de metàfores.
- 5.El llenguatge i l'humor.

10. Activitat i consciència metalingüística

- 1.L'activitat metalingüística: Desenvolupament i explicacions.
- 2.Contextos facilitadors.
- 3.Aspectes estudiats dintre de la consciència metalingüística
- 4.Relació entre la consciència metalingüística i els aprenentatges escolars (lectura i escriptura)
- 5.Consciència metalingüística i adulta

11. El llenguatge a l'edat adulta i a la vellesa

- 1.El llenguatge a l'edat adulta: aspectes socials i cognoscitius relacionats amb el llenguatge
- 2.El llenguatge en edats avançades. Característiques del lèxic i del discurs
- 3.Explicacions sobre els canvis observats en relació al lèxic i el discurs

Els estudiants que cursen aquesta assignatura han de comptar unes 70 hores de treball de preparació, aproximadament, al marge de les hores lectives programades

pràctiques

La finalitat de les pràctiques és que els alumnes tinguin un coneixement precís de les característiques de la parla i del llenguatge dels subjectes de diferents edats i en diferents facetes: morfosintàctiques, pragmàtiques i conceptuals. Per aquesta raó els alumnes disposen des del començament del curs d'un dossier de pràctiques amb les produccions lingüístiques de diferents subjectes (infants, adolescents, adults i gent gran) que s'analitzaran a les classes pràctiques. Així mateix es presentarà un material audiovisual amb els enregistraments corresponents que serviran de base a l'anàlisi del llenguatge presentat.

Pel que fa la treball monogràfic que té un caràcter teòric i pràctic, els estudiants hauran d'analitzar les mostres de llenguatge dels subjectes que hagin escollit per il·lustrar el tema general.

El treball de pràctiques es materialitza en una memòria de pràctiques i un treball monogràfic que es lliuren una setmana després de finalitzar les classes: la primera setmana de juny.

El temps que l'estudiant haurà de dedicar a realitzar la memòria de pràctiques, tenint en compte que és pot fer en grup, és d'unes quinze hores, i el treball monogràfic d'unes 25 hores, perquè inclou un treball de camp.

AVALUACIÓ

Per aprovar l'assignatura cal superar un examen escrit i presentar dos treballs. L'examen consta de 6 preguntes obertes referents al temari i 2 preguntes referides a les pràctiques. Els treballs escrits són: la Memòria de les Pràctiques realitzades a classe, i un treball monogràfic realitzat a partir d'una llista de temes proposats. Els treballs podran ser realitzats individualment o en grup, en aquest cas, el grup no pot excedir de tres persones. Ambdós treballs hauran de ser lliurats abans de que finalitzi el curs.

En relació a la nota l'examen representa el 60% nota global i els treballs pràctics el 40%.

Assignatures de lliure elecció recomanades

Les assignatures de lliure elecció recomanades per complementar la formació dels alumnes són les següents: Titulacions de la Facultat de Ciències de l'Educació: 21897: Llengua escrita; 21898: Llengua oral; 21978: La comunicació oral i escrita

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

Aguado, G. (1995) *El desarrollo del lenguaje de 0 a 3 años*. Madrid: Ciencias de la Educación Preescolar y Especial. Treball interessant des d'un punt de vista teòric i pràctic, tot i que l'estudi del llenguatge analitzat finalitza als tres anys. Adequat per

preparar els temes 4,5 i 6

Clemente,R.A. (1995) *Desarrollo del lenguaje*.Manual para profesionales de la intervención en ambientes educativos.Barcelona:Octaedro. Visió global sobre l'adquisició del llenguatge. Té un caràcter més aplicat que teòric.Útil per la claretat d'exposició.Adequat per preparar els temes: 6 i 7

Fletcher,P.; Mac Whinney,B. (1995) *The handbook of child language*.Oxford: Blackwell.Manual clàssic en llengua anglesa sobre el desenvolupament del llenguatge. Informació detallada des d'un punt de vista teòric i pràctic. Adequat pael temes:1,2,3,4,5 i 6

Garton,A.; Pratt,G. (1991) *Aprendizaje y proceso de alfabetización*. Barcelona: Paidós.Temas de educación. Maula global sobre l'adquisició del llenguatge. És útil perquè abasta gairebé tots els temes del programa, excepte edat adulta i vellesa.

Karmiloff,K & Karmiloff-Smith,A.(2001) *Paths to language*. Cambridge:Cambridge University Press. Manual de divulgació sobre les primeres etapes del desenvolupament del llenguatge. És molt clar i pedagògic

Juncos Rabadán,O.(1998) *Lenguaje envejecimiento. Bases para la intervención*.Barcelona: Masson. Treball interessant per les seves aportacions sobre el llenguatge a la vellesa amb exemples obtinguts del castellà i català. Es recomana la lectura dels capítols : 2 i 3

Rondal,J.A. (1990) *La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje*. México: Trillas.Estudi detallat sobre el paper de les interaccions entre el nen i l'adult en el procés d'adquisició del llenguatge. Adequat pels temes 3,4, i 7

Serra,M.,Serrat,E.,Solé,M.R.,Bel,A.y Aparici,M. (2000) *La adquisición del lenguaje*.Barcelona:Ariel. Treball actualitzat sobr el desenvolupament del llenguatge. Aporta dades interessants sobre el procés d'evolució del llenguatge oral i sobre les primeres edats referides a les llengües que es parlen en diferents comunitats: castellà,català.gallec i euskera.Aportacions únicament sobre el llenguatge oral. Adequat pels temes:1,2,3,4,5,6 i 7.